

ІСТОРІЯ

Мателешко Юрій Павлович,
кандидат історичних наук,
доцент,

Карпатський університет імені Августина Волошина,
м. Ужгород.

“МЕНШІ” ЧЛЕНИ КНЯЗІВСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ КІНЦЯ ІХ – ПОЧАТКУ ХІІ СТ. (крізь призму Руської Правди)

Князь, його адміністрація разом з конкретними адміністративними одиницями, в яких остання здійснювала управління, були основою політико-адміністративної системи Київської Русі. Дослідження проблем розвитку князівської адміністрації, її структури та функцій, дає можливість виявити ті компоненти системи управління, які зв'язували в єдине складові Руської держави, а також з'ясувати міцність та ступінь розвиненості цих зв'язків.

Велике значення дослідженню князівської адміністрації приділяли ще в дорадянській науці. Так, М.В. Довнар-Запольський всю князівську адміністрацію розділив на органи державного управління (посадник, тисяцький, соцькі та десяцькі) і слуг князя (тіуни, ловчі, стольники та ін.) [10, с. 261-265]. Як вважав дослідник, адміністрація не користувалася повагою серед населення, була небагаточисельною. До того ж не було певних обов'язків у чинів (крім нижчих). Ще однією особливістю адміністрації було те, що вона була найбільш розвинутою по фінансовій та судовій частині [10, с. 268]. По відношенню до князя адміністрація була другорядною, похідною [10, с. 266]. Вслід за М.В. Довнар-Запольським, М.О. Рожков підмітив, що у всіх органів адміністративної влади були досить розмиті функції. До того ж вони були позбавлені всякої самостійності в колі справ, які ними вирішувалися [18, с. 213-215]. М.С. Грушевський заперечив певну еволюцію у становленні адміністрації. Він вважав, що збір „полюддя” князем разом із дружиною протягом X-XI ст. еволюціонував у напрямку створення різних адміністрацій і судів на місцях [9, с. 425].

Місцевими органами двірсько-вотчинної системи С.В. Юшков вважав князівських посадників у містах і волостелів у волостях.

Їхніми помічниками виступали тивуни, рядовичі, вірники та мостовики. На чолі погостів стояли старости, які були також підвладні князю [29, с. 190]. На думку вченого, в IX-X ст. всі основні питання управління вирішувалися князем разом з дружиною. Безпосередніми виконавцями були дружинники – члени старшої дружини, княжі мужі, а з менш важливих питань – тіуни, мечники, отроки. Після того, як основний контингент дружинників став відриватися від княжого двору і осідати на землі, головними адміністративними агентами стали нижчі двірцеві слуги, які набиралися з княжих холопів [30, с. 79]. Заслугою Б.Д. Грекова є дослідження структури князівської вотчини, її вищого адміністративного апарату та безпосередніх виробників [8, с. 196-197]. Вся адміністрація вотчини і все її населення, залежне від вотчинника, на думку вченого, підлягали його вотчинній юрисдикції. Як підмітив дослідник, вотчинна адміністрація мала якість відношення і до общин, які безпосередньо не зіткалися з вотчиною [8, с. 198-199].

Певну альтернативу попереднім уявленням про князівську адміністрацію висунув Б.М. Флоря, на думку якого „службова організація” (пекарі, конюхи, бортники і т.д.) була створена не тільки для задоволення потреб монарха і його свити, а й для забезпечення потреб військово-адміністративного апарату країни в цілому [26, с. 59-60]. Сучасна російська дослідниця-медієвіст Є.А. Мельникова визначає форму Руської держави IX-X ст. як дружинну. Оскільки пануючий клас такої держави був представлений верхівкою дружини, із її членів і формувався елементарний апарат управління, що в основному займався збиранням данини та здійснював судові функції [15, с. 39]. Приймавши тезу

Є.А. Мельникової про дружинну державу [12, с. 27], М.Ф. Котляр вважає, що дружинна форма державності завершилася за Володимира, так як з XI ст. дружина перестає бути єдиним правлячим прошарком [12, с. 33-34]. Дослідниця політико-правової системи Київської Русі І.М. Фалалєєва відмічає, що на Русі IX-XI ст. взаємодія центральних і місцевих органів управління не набула системного вигляду. Управління ще не розділилося остаточно [25, с. 18].

Враховуючи здобутки попередників, ми поставили собі за мету на основі джерел (перш за все Руської Правди) чітко відділити „менші” (нижчі за посадника) органи адміністративного управління у Київській Русі кінця IX – початку XII ст. від осіб, які лише потенційно могли стати цими органами в разі прийняття їх на адміністративну службу. Таке виокремлення дасть можливість з'ясувати базову структуру та пов'язані з нею основні функції князівської адміністрації.

Фіскальні, а, можливо, й судові функції серед представників князівської адміністрації мав вірник. В статті 42 Короткої Правди та сьомій Широкої Правди наводиться „поклон вірний”, встановлений князем Ярославом для вірника. Останній повинен зібрати віру до неділі, протягом тижня. За час перебування вірника в общині вона повинна була його утримувати (разом з помічниками). Невідомо, чи вірник лише збирав побори (віри), чи й здійснював князівський суд на місцях. Але виходячи з того, що він залишався на території общини тиждень, протягом якого постачався продовольством, мав з собою декількох помічників, а також з того, що в Руській Правді не згадуються якісь інші особи, які здійснювали судочинство на місцях, можемо припустити, що вірник здійснював судочинство та збирав віри і продажі.

Виходячи з назви, митник – збирач мита на користь князя. Але у Руській Правді він постає в першу чергу як свідок. В статті 32 Широкої Правди говориться, що у випадку купівлі краденого на торгу потрібно було поставити свідками двох вільних людей або митника. Це не звільняло покупця від втрати куплених крадених речей, а тільки рятувало від подальшого позову. Схожа стаття міститься і в статті 11 Скороченої Правди. В статті 35 Широкої Руської Правди митник теж виступає у ролі свідка. Виходячи зі змісту вищенаведених статей, митник (крім, очевидно, збору мит) виконував роль своєрідно-

го нотаріуса, який посвідчував факт купівлі-продажу товарів на ринку (а, можливо, й поза ним). Це була дуже важлива функція, так як в правовідносинах того часу діяв принцип зводу (покупець краденого вказував на того, в кого він його купив, той на іншого і т.д.).

Деякі адміністративні функції, очевидно, виконували мечники і ємці. Вперше мечник згадується в першій статі Короткої Правди, де за нього встановлена 40-гривенна віра (така сама, як за-gridня, купця, ябетника, ізгоя). За знуцання над мечником стаття 32 Короткої Правди встановлювала штраф у розмірі 12 гривень (так само, як і за знуцання над огнищанином). В статті 41 Короткої Правди зазначається, що при 3-гривенній продажі мечник одержував куну, в десятину йшло 15 кун, а князю – 3 гривні. При продажі в 12 гривень ємцю давалось 70 кун, в десятину йшло 2 гривні, а князю – 10 гривень. По аналогії можемо припустити, що мечник був теж ємцем, тобто людиною, яка стягувала певні побори (за І.І. Срезневським, слово „емати” означає „брати” [20, с. 826]). Для зізнання в скоєному злочині використовувалось випробовування розпеченим залізом. Обвинувачений у випадку зізнання, за статтею 82 Широкої Правди, сплачував 40 кун „залізного”, 5 кун мечнику та пів гривні „детському”. Це так званий залізний урок. Очевидно, мечник, як і „детський”, був його виконавцем. Можливо, він і здійснював випробовування залізним мечем (від якого і одержав свою назву).

В статті 22 Короткої Правди згадується сільський і ратайний старости княжі, які охоронялися дванадцятигривенною вірою. Тут також згадується княжий рядович, який в свою чергу охоронявся 5-гривенною вірою. Очевидно, сільський і ратайний старости були управляючими на селі, яких призначав князь. Напевно, сільський староста в цілому відав князівським селом та його угіддями, а ратайний староста відповідав тільки за землеробські роботи. Княжі рядовичі, можливо, були найнижчою ланкою князівського управління на селі і, очевидно, допомагали управляти старостам. В Широкій Правді є схожа, одинадцята, стаття, але замість сільського та ратайного старост згадується тивун, а в кінці статті додано: „Тако же и за боярескъ”. Дозволимо собі поставити знак дорівнює між сільським тивуном і старостою, так як це одна і та ж сама посада. Доказом цього є майже повна аналогічність відповідних ста-

тей Короткої та Широкої Правди, а також однакова віра за вбивство цих осіб. Єдине, чим доповнена дана стаття, так це словами “також і за боярських”. Вони свідчать про те, що в бояр теж були свої старости та рядовичі, а, значить, і свої села, якими вони, як і князі, управляли за допомогою своєї адміністрації. В „Повісті временних літ” старости згадуються лише один раз. Під 1018 р. зазначається, що для продовження війни із Святополком та Болеславом новгородці стали збирати гроші: від мужа по 4 куни, від старост по 10 гривень, а від бояр по 18 гривень [1, с. 54]. Очевидно, що це були не сільські старости. Можливо, вищезгадані старости були управителями міських общин Новгороду.

Ймовірно, деякі важелі адміністративного впливу мав і князівський конюх. В „Повісті...” княжі конюхи згадуються у двох випадках. В оповіді про кудесника та князя Олега говориться, що останній прикликав до себе старішину конюхів, якого спитав про свого коня [1, 15 зв.]. Майже двісті років потому Сновид Ізечевич, конюх Святополка, та Дмитро, конюх Давида, брали участь в осліпленні Василька [1, 89-89 зв.]. Епізоди, принаймні, свідчать про велику довіру князів до своїх конюхів. Більше відомостей про конюха можна почерпнути з Руської Правди, де він згадується чотири рази. За вбивство старшого княжого конюха при стаді стаття 21 Короткої Правди встановлювала віру в розмірі 80 гривень. В ній зазначається, що так постановив Ізяслав, коли дорогобужці вбили його конюха. Можемо припустити, що княжий конюх відав не лише самою княжою конюшнею, але княжими кінськими стадами в усіх містах та селах, які підпорядковувалися князю. На це підштовхує згадка в статті дорогобужців. Невідомі мотиви вбивства міщанами конюха, але, очевидно, конюх чимось їх не влаштовував. Можливо, він якось їх визискував, забирав від них коней і т. д. Важливість князівського конюха для держави обумовлювалась тим, що кіннота складала основу війська князя, яке, в свою чергу, було гарантом князівської влади. Стаття 80 Широкої Правди за навмисне поранення коня встановлювала штраф у розмірі 12 гривень (сума така сама, як і за вбивство сільського старости). Стаття 9 Широкої Руської Правди за вбивство княжого конюха встановлювала віру в розмірі 40 гривень. Ця сума була вдвічі меншою, ніж за старшого конюха. В наступній

статті згадується тивун конюший, який захищався 80-гривенною вірою. Очевидно, тивун конюший і був тим самим старшим конюхом, який згадувався в Короткій Руській Правді. Таким чином, тивун конюший (старший конюх) стояв над княжими конюхами, і, напевно, управляв ними. Останні, можливо, безпосередньо відали табунами князя на місцях.

Певні адміністративні функції прослідковуються і в огнищанина. Назва „огнищанин” походить від слова “огнище”, яке, за І.І. Срезневським, може вживатися у значенні вогнища, багаття, місця, де було багаття, жертovníка [21, с. 603-604]. Виходячи з цього, огнищанин – управитель князівським домашнім господарством. За вбивство огнищанина стаття 18 Короткої Правди встановлювала 80-гривенну віру. Якщо слова статті “за обиду” трактувати як “за образу”, то тоді ми прочитаємо наступне: “Якщо вб’ють огнищанина за образу, то за нього сплачує 80 гривень вбивця, а не люди”. Хто ж міг ображатися на огнищанина? Можливо ті, ким він управляв або на кого здійснював якийсь вплив („люди” общини). В статті 19 Короткої Правди говориться, що якщо вб’ють огнищанина, а вбивцю не шукають, то „вирное” сплачує та община, в якій лежить голова вбитого. Очевидно, вбивця був членом верві (тієї, в якій було знайдено тіло). В 72 статті Широкої Правди зазначається, що за знущання смерда над огнищанином сплачувалися 12 гривень продажі та гривня потерпілому. Отже, з трьох вищепрокоментованих статей можна зробити висновок, що огнищанин міг виконувати якісь адміністративні доручення в підконтрольних князю сільських общинах. Можливо, огнищани могли управляти і господарством князя, яке було оточене общинами, члени яких час від часу „навідували” князівські володіння з метою здійснення крадіжок. Можливе й те, що, розширюючи князівські володіння, огнищани зазіхали на території общин, що і спричинювало такі реакції з боку останніх.

У першій статті Короткої Правди згадується ще одна категорія осіб, яка може бути зарахована до складу князівської адміністрації. Це ябетник, життя якого охоронялося 40-гривенною вірою. І.І. Срезневський трактував „ябетника” як службовця або посадову особу, пов’язану із судом [22, с. 1631].

До адміністративних посадовців, очевидно, потрібно відносити і тіунів. В „Повісті

временних літ” останні взагалі не згадуються. Єдина згадка міститься лише в „Повчанні” Володимира Мономаха. Останній, повчаючи синів, говорить, щоб ті в своєму домі не лінувалися і за всім самі спостерігали, не покладаючись на тивуна або отрока, щоб не посміялися ті, що прийдуть, над їхнім домом [3, 80 зв.]. З вищенаведеного випливає, що тіуни були зв'язані з домом князя, тобто скоріше всього були домашніми слугами. Найбільше ж разів (дев'ять) тіуни згадуються в Руській Правді. Виходячи зі змісту статті 20 Короткої Правди, в якій говориться про вбивство огнищанина і тивуна біля кліті, коня, стада, або під час крадіжки корови, можемо припустити, що тивун міг відати господарством свого хазяїна (князя або боярина). В статті 10 Широкої Правди згадуються тивуни (князівські) за огнищом (управитель домом) та за конюшим (управитель конюшень), за яких встановлювалась 80-гривенна віра. Наступна стаття життя сільських тивунів княжих оцінює 12-ма гривнями. Дозволимо собі припустити, що останні три види тіунів – це ті ж самі огнищанин, конюх та староста. В цілому, зі статей Руської Правди випливає, що тіуни – це князівські або боярські слуги, які управляли домами та господарствами останніх. На прикладі тіуна можна досить виразно побачити, наскільки адміністративне управління на Русі переплуталося із приватним.

Досить багато дослідників, які вивчали проблеми княжої адміністрації, бачили в тисяцьких, соцьких, десяцьких (а деякі – у воєводах) або органи адміністративного управління (адміністративні посади), або вважали їх частиною князівської адміністрації, яка виконувала управлінські функції. Такої думки, зокрема, дотримувалися М.Д. Затиркевич [11, с. 179], М.Ф. Владимирський-Буданов [7, с. 75-77], Г.Н. Шмельов [28, с. 269], О.Є. Пресняков [17, с. 188], М.В. Довнар-Запольський [10, с. 261-264], С.В. Юшков [29, с. 32], В.В. Мавродін [14, с. 156-157], М.М. Тихомиров [23, с. 227-228], Ю.В. Бромлей [6, с. 87-88], Н.Д. Полонська-Василенко [16, с. 218-219], М.Б. Свердлов [19, с. 219-220], П.П. Толочко [24, с. 222, 225-226], В.А. Кучкін [13, с. 23] (правда, деякі з них поширювали такий висновок на більш ширший період – X-XIII ст.).

Але принаймні для IX – початку XII ст. джерела не дають підстав говорити, що на-

звані посадовці мали якісь адміністративні функції.

Скажімо, воєводи згадуються у „Повісті...” лише в контексті військових подій. У своєму „Повчанні” Мономах, даючи настанову синам, говорить, щоб ті на війні не покладалися лише на воєвод, а робили все самі [3, 80 зв.]. Слід відмітити, що автор за функціональними обов'язками відділяє воєвод від посадників та біричів, на яких теж не повинні покладатися його сини, але вже в управлінні країною, господарством [3, с. 83]. Якби воєводи відносилися до управлінського апарату, то Мономах би поставив їх в цьому контексті поряд з посадниками, біричами та ін.

Тисяцькі, соцькі та десяцькі згадуються в „Повісті временних літ” лише у двох епізодах. В одному випадку літописець пише, що Володимир вирішив влаштувати бенкети і запрошувати на них бояр, гريدів, соцьких, десяцьких та кращих мужів [1, с. 47] (на думку О.О. Шахматова, розповідь про бенкети Володимира потрапила до літописних зводів не раніше 30-х рр. XI ст. [27, с. 569], але це, однак, не означає, що вона не мала під собою реального підґрунтя). В 1113 р. під час повстання в Києві повсталі пограбували двір тисяцького Путяти, а також двори соцьких [1, 102 зв.]. Очевидно, тисяцький, соцький та десяцький теж були військовими посадами.

Можливо, інколи вищезгаданим військовим посадовцям доручалось виконувати і деякі адміністративні функції, але в цьому випадку вони перетворювалися на посадовців, які здійснювали адміністративне управління на місцях.

Отже, можна виділити дев'ять „менших” адміністративних посад у Київській Русі кінця IX – початку XII ст.: вірник, староста, тіун, митник, мечник, ємець, ябетник, конюх, огнищанин (однак, адміністративні функції чотирьох останніх не підтверджуються достатньою кількістю фактів). Джерела не дають підстав стверджувати, що до початку XII ст. воєвода, тисяцький, соцький, десяцький були адміністративними посадами. Проте потенційно вони могли отримувати посади, пов'язані з адміністративним управлінням, але вже виступаючи у новій якості.

Особливістю князівської адміністрації було те, що вона, по-перше, цілком залежала від князя, а, по-друге, її склад та функції не були постійними. У будь-який момент все управління міг безпосередньо здійснювати князь. Про це, зокрема, свідчать слова Мо-

номаха: „На посадники не зря ні на биричи . са^М твориль что было . надобе весь нарядъ и в дому своемъ то я твориль е[с]мь . і в ловчи^Х ловчии нарядъ са^М есмь держаль . и в конюсе^Х” [3, с. 83].

Очевидно, в ті часи адміністративна робота не була ще настільки об'ємною, щоб

князь просто фізично не міг все охопити. Тому князі час від часу безпосередньо виконували функції своєї адміністрації. Це може говорити і про слабкість органів адміністративного управління, та про їх нерозвиненість.

I. Джерела.

1. Ипатьевская летопись // Полное собрание русских летописей. – СПб.: Издательство Императорской археографической комиссии, 1908. – Т.2. – 938 стлб. / 307 л./.
2. Краткая Русская Правда // Тихомиров М. Н. Пособие для изучения Русской Правды. – М.: Издательство Московского университета, 1953. – С. 75-87.
3. Лаврентьевская летопись. Повесть временных лет // Полное собрание русских летописей. – Л.: Издательство АН СССР, 1926. – Т. 1. – Вып. 1. – 286 стлб. /96 л./.

4. Пространная Русская Правда // Тихомиров М.Н. Пособие для изучения Русской Правды. – М.: Издательство Московского университета, 1953. – С. 87-113.
5. Сокращенная Русская Правда // Тихомиров М. Н. Пособие для изучения Русской Правды. – М.: Издательство Московского университета, 1953. – С. 113-120.

II. МОНОГРАФІЇ, СТАТТІ.

6. Бромлей Ю.В. К вопросу о сотне, как общественной ячейке у восточных и южных славян в средние века // История, фольклор, искусство славянских народов. Доклады советской делегации. V Международный съезд славистов (София, сентябрь 1963). – М.: Издательство АН СССР, 1963. – С. 73-90.
7. Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права. – Изд. 7. – СПб-К., 1915. – 715 с.
8. Греков Б. Киевская Русь. – М.: ООО „Издательство АСТ”, 2004. – 671 с.
9. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. – К.: Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 736 с.
10. Довнар-Запольський М. Князь, его дума и администрация // Русская история в очерках и статьях / Под ред. М.Б. Довнар-Запольского. – М.: Московское Учебное Книгоиздательство, 1912. – Т. 1. – С. 248-268.
11. Затыркевич М.Д. О влиянии борьбы между народами и условиями на образование Русского Государства в домонгольский период. Главы IV-VIII // ЧОИДР. – 1873. – Кн. 2. – С. 107-306.
12. Котляр М.Ф. Історія Давньоруської державності. – К.: Київський славистичний університет, 2002. – 234 с.
13. Кучкин В.А. Ранние свидетельства о сотских и сотнях // Древняя Русь. Вопросы медиевистики. – 2006. – № 1. – С. 10-23.
14. Мавродин В. Древняя Русь (Происхождение русского народа и образование Киевского государства). – Л.: Госполитиздат, 1946. – 312 с.
15. Мельникова Е.А. К типологии становления государств в Северной и Восточной Европе // Образование Древнерусского государства. Спорные проблемы. – М., 1992. – С. 31-43.

16. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. – 3-тє вид. – К.: Либідь, 1995. – Т. 1. – 672 с.
17. Пресняков А. Е. Княжое право в древней Руси. – СПб., 1909. – 326 с.
18. Рожков Н.А. Русская история в сравнительно-историческом освещении (Основы социальной динамики). – Петроград: Книга, 1919. – Т. 1: Первобытное общество. – Дикари. – Варвары. – Феодалная революция. – 450 с.
19. Свердлов М.Б. Генезис и структура феодального общества в Древней Руси. – Л.: Наука, 1983. – 239 с.
20. Срезневский И.И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам. – СПб, 1893. – Т. 1. (А – К).
21. Срезневский И.И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам. – СПб, 1902. – Т. 2. (Л – П).
22. Срезневский И.И. Материалы для словаря древне-русского языка по письменным памятникам. – СПб, 1912. – Т. 3. (Р – Я).
23. Тихомиров М.Н. Древнерусские города. – М.: Гос. изд. полит. лит., 1956. – 480 с.
24. Толочко П.П. Древнерусский феодальный город. – К.: Наукова думка, 1989. – 256 с.
25. Фалалеева И.Н. Политико-правовая система Древней Руси IX-XI вв. – Волгоград: Издательство Волгоградского государственного университета, 2003. – 164 с.
26. Флоря Б.Н. „Служебная организация” и ее роль в развитии феодального общества у восточных и западных славян // Отечественная история. – 1992. – №2. – С. 56-74.
27. Шахматов А.А. Разыскания о древнейших русских летописных сводах // Летопись занятий археографической комиссии. – СПб., 1908. – Вып. XX. – С. 285-576.

28. Шмелев Г.Н. Суд в эпоху Русской Правды // Русская история в очерках и статьях / Под ред. М.В. Довнар-Запольского. – М.: Московское Учебное Книгоиздательство, 1912. – Т.1. – С. 269-282.

29. Юшков С.В. Нариси з історії виникнення і початкового розвитку феодалізму в Київській Русі. – К.: Видавництво АН УРСР, 1939. – 210 с.

30. Юшков С.В. К вопросу о политических формах Русского феодального государства до XIX века // Вопросы истории. – 1950. – № 1. – С. 71-93.

Мателешко Юрій Павлович. «Менші» члени князівської адміністрації кінця IX – початку XII століть (крізь призму Руської Правди). У статті автор намагається відокремити «менших» членів в органах політико-адміністративного управління періоду Київської Русі кінця IX – початку XII століть. Джерела не дають підстави стверджувати, що до початку XII століття воевода, тисяцький, соцький, десяцький були саме адміністративними посадами. Особливістю адміністрації князя було те, що, по-перше, вся повнота влади належала князю, а, по-друге, структура і функції адміністрації не були постійними.

Ключові слова: Київська Русь, князівська адміністрація, політико-адміністративна система, Руська Правда.

Мателешко Юрий Павлович. «Меньшие» члены княжеской администрации конца IX – начала XII веков (сквозь призму Русской Правды). В статье автор пытается отделить «меньших» членов в органах политико-административного управления периода Киевской Руси конца IX – начала XII веков. Источники не дают основания утверждать, что в начале XII века воевода, тысяцкий, сотский, десятский были именно административными должностями. Особенностью администрации князя было то, что, во-первых, вся полнота власти принадлежала князю, а, во-вторых, структура и функции администрации не были постоянными.

Ключевые слова: Киевская Русь, княжеская администрация, политико-административная система, Русская Правда.

Mateleshko Yuriy P. «Smaller» the members of prince's administration from the end of the 9th – to the beginning of the 12th century (through a prism of Rus'ka Pravda). In article the author has tried to separate «smaller» (lower of the *posadnyk*) bodies of the political-administrational management in the Kievan Rus' of the end of the 9th – to the beginning of the 12th century from the persons, which only potentially could become these bodies in case of acceptance them on an administrative service. Such allocation has enabled to find out base structure and connecting with its basic functions of prince's administration. Nine administrative posts were selected. The sources do not give the bases to assert, that to the beginning of the 12th century *voyevoda*, *tysyatskiy*, *sotskiy*, *desyatskiy* were administrative posts. Feature of prince's administration was that its, first, wholly depend on prince, and, secondly, its structure and the function was not constant.

Key words: Kievan Rus', princely administration, political-administrative system, Rus'ka Pravda.